Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Vastine
20.5.2022

VN/143/2022

Viite **Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien työttömyysturvaan liittyviä tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 61/2022 vp)**

Työ- ja elinkeinoministeriön vastine

1 Esityksen keskeinen sisältö

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen 61/2022 vp, jossa esitetään, että työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille siirrettäisiin lisää toimivaltaa antaa työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja.

Kuntakokeilussa mukana olevien kuntien tehtäväksi siirrettäisiin sellaisten työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen, jotka annetaan nykyisin kuntien asiakkaiden osalta kyseessä olevan alueen työ- ja elinkeinotoimistossa. Lisäksi kokeilualueiden kunnat antaisivat työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle ilmoituksia työnhakijan lähtemisestä EU:n sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitettuun työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin.

Lisäksi kokeilualueiden kunnat voisivat rinnakkaisen toimivallan perusteella antaa valtakunnallisesti keskitetysti työttömyysturvatehtäviä hoitavan Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston lisäksi työvoimapoliittisia lausuntoja työnhakijan opintojen vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta tilanteissa, joihin ei liity harkintaa.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi antaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien asiakkaita koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja mistä tahansa työttömyysturvaoikeutta koskevasta asiasta, jos lausunto tulisi annettavaksi Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaan nimenomaisesti säädetyn asian käsittelemisen yhteydessä.

2 Eduskunnalle annetuista lausunnoista

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on kuullut eri tahoja esityksestä ja saanut näiltä lausuntoja. Keskeisenä näkemyksenä lausunnoissa on ollut, että esityksessä esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Seuraavana käsitellään keskeisiä lausunnonantajien tekemiä huomioita.

Kokeilualueiden kuntien resurssi

Suomen Kuntaliitto, Tampereen kaupunki ja Oulun kaupunki ovat asiantuntijalausunnoissaan nostaneet esiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilun resursoinnin ja resurssilaskelmien uudelleentarkastelun huomioiden muun muassa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin tehdyt muutokset, pohjoismaisen työvoimapalvelumallin, lomautusten vähenemisen ja työttömyyden yleisen kehityksen.

Esityksessä kokeilualueiden kuntien tehtäväksi esitetään siirrettäväksi työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen koulutusta vailla olevan nuoren etuusoikeuden palautumisesta ja työssäolovelvoitteen jälkeisestä etuusoikeudesta. Etuusoikeuden palautumisesta säädetään työttömyysturvalaissa kyseisten tilanteiden osalta tyhjentävästi, eikä etuusoikeuden palautumisen ratkaisemiseen liity merkittävää työvoimapoliittista harkintaa. Lisäksi kyseisten seuraamusten voimassaolo voi lakata ilman hallinnollista työtä edellyttäviä toimia, esimerkiksi työn tai opintojen aloittamisen johdosta.

Edellä mainittujen tehtävien siirtyminen kokeilualueiden kunnille tarkoittaisi nykyisen tiedonvaihdon ja ilmoitusten vähenemistä kokeilualueiden kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen välillä kyseisiin tehtäviin liittyen. Tästä syystä kyse ei tosiasiallisesti ole kuntien tehtävien määrällisestä lisäämisestä.

Lisäksi kokeilualueiden kuntien tehtäväksi tulisi antaa ilmoitukset työttömyysetuuden maksajille työnhakijoiden lähtemisestä EU:n sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitettuun työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin. Kyseisten ilmoitusten määrät ovat vuositasolla vähäisiä, kaikkiaan ilmoituksia annettiin vuonna 2019 yhteensä arviolta noin 300. Arvion mukaan pääosa ilmoituksista koskee ansiopäivärahaa hakevia työnhakijoita, jotka eivät ole kokeilualueiden kuntien asiakkaina.

Työnhakijan opintojen vaikutuksesta työttömyysetuusoikeuteen annettavien työvoimapoliittisten lausuntojen osalta kyseessä ei ole tehtävän siirtämisestä kokeilualueiden kunnille, vaan kuntien mahdollisuudesta antaa lausunto silloin, kun se on tapauskohtaisesti tarkoituksenmukaista. Kokeilualueiden kunnilla olisi aina mahdollisuus siirtää asia nykyistä vastaavasti Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston ratkaistavaksi.

Kokeilualueiden kunnille esityksessä siirtyväksi esitettyjen tehtävien osalta kokeilualueiden kuntien tosiasiallisen työmäärän lisääntymisen arvioidaan edellä esitetyn perusteella olevan vähäistä. Nyt kyseessä olevassa esityksessä kokeilualueiden kuntien tehtäväksi siirtyväksi esitettyjen työttömyysturvatehtävien osalta työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen resurssiin ei näin ollen esitetä tehtäväksi muutoksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työ- ja elinkeinotoimistojen ja kokeilualueiden kuntien resurssitarvetta ja sen kehitystä seurataan huomioiden muun muassa työnhakijan palveluprosessiin 2.5.2022 voimaantulleet muutokset sekä muut vireillä olevat lainsäädäntömuutokset.

Työllisyyden kuntakokeilujen valtakunnallinen ohjausryhmä on päättänyt perustaa työ- ja elinkeinoministeriön, työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntien edustajista koostuvan pienryhmän tarkastelemaan resurssijakoa ja

tekemään jatkoehdotuksen uudelleen allokoinniksi. Pienryhmän tekemä ehdotus otetaan käsiteltäväksi ohjausryhmän kokouksessa kesäkuussa.

Edellä mainitut tahot ovat asiantuntijalausunnoissaan lisäksi kiinnittäneet huomiota työ- ja elinkeinotoimistoista kokeilukuntiin siirtyvän henkilöstön perehdyttämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, ettei nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä esitetä henkilöstöä siirrettäväksi työ- ja elinkeinotoimistoista kokeilualueiden kuntiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yleisesti koulutuksesta lainsäädännön muutoksien johdosta, ja järjestää tarvittaessa koulutusta työ- ja elinkeinotoimistoille ja kokeilualueen kunnille. Kyseessä olevassa esityksessä esitettyjen muutosten luonteen vuoksi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan erityistä koulutustarvetta lainsäädännön ja soveltamisohjeen lisäksi ei ole. Pääosa muutoksista on työnhakijan työttömyysturvaprosessia sujuvoittavia, eikä säännösten toimeenpano sen vuoksi vaadi esimerkiksi uutta työttömyysturvaoikeuden sisällöllistä ratkaisemista koskevaa osaamista.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston toimivalta

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto pitää asiantuntijalausunnossaan ongelmallisena, ettei Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi ratkaista sellaista työnhakijan työttömyysetuusoikeutta koskevaa asiaa, jonka kokeilualueen kunta olisi jo aiemmin ratkaissut, jos työnhakijan työttömyysturva-asiaa käsiteltäessä huomataan toisen viranomaisen tekemä virheellinen lausunto.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei ole tarkoituksenmukaista, että Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto voisi ratkaista uudelleen työnhakijan työttömyysetuusasian, joka on jo aiemmin ratkaistu kokeilualueen kunnassa tai, että kokeilualueen kunta voisi ratkaista asian, joka on jo aiemmin ratkaistu Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistossa. Kyseinen menettely aiheuttaisi saman asian kaksinkertaisen käsittelyn ja voisi aiheuttaa ennakoimattomia tilanteita työnhakijan työttömyysturva-asian ratkaisemisessa.

Jos virheellisen työvoimapoliittisen lausunnon korjaaminen tulee kyseeseen muutoin kuin varsinaisessa muutoksenhakuprosessissa, tulee lausunnon korjaaminen työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan tehdä siinä viranomaisessa, joka lausunnon on alun perin antanut. Muunlainen menettely voisi luoda viranomaiselle muutoksenhakuasteenkaltaisen toimivallan toiseen viranomaiseen nähden, minkä ei voida katsoa olevan tarkoituksenmukaista.

Laati: erityisasiantuntija Noora Santala